

GRATIS GUIDETURE I 2020

Fra den 5. april til den 16. oktober

Der knytter sig mange spændende historier til fortiden og naturen på Bornholm. For at give dig som gæst det bedst mulige udbytte, tilbyder vi guidede ture rundt omkring på Bornholm.

Som gæst hos **Team Bornholm** kommer du gratis med på én af disse ture. Turene bliver guidet af Søren Sillehoved. Tro det eller ej – det er hans rigtige navn. Søren Sillehoved er kåret som en af Danmarks bedste guider.

Glæd dig!

Information om billetter får I i velkomstmaterialet ved ankomst

Der er et begrænset antal pladser, hvorfor tilbuddet desværre ikke gælder grupperejser

PROGRAM

April

Søndag den 5. april kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PISSEBÆKKENS FLOTTE VANDFALD

Pissebækken kaldes Bornholms smukkeste vandfald, og skal opleves om foråret. Senere bliver det bare en lille tissestråle. Ved det specielle natursceneri er der mange blomstrende blå anemoner. Bagefter går turen gennem Slotslyngen - et åbent landskabsområde med lodrette fuglefjelde og sjældne alkefugle. På vandreturen er der mange smukke udsigter til Hammershus.

Mødested: P-pladsen ved Vang Havn, 3790 Hasle. Der skal regnes med trapper og ujævnt terræn. (55.248399, 14.735713)

Mandag den 6. april kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 7. april kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EVENTYRDALEN KOBBEÅEN

Bornholms smukkeste sprækkedal med millioner af anemoner, dejlig fuglesang og smukt vandfald. Vi følger stien gennem dalen og skal krydse mange broer for at kunne passere åens forhindringer og klippefremspring. Vandreturen har mange højdepunkter – især den jungleagtige natur og de dramatiske klipper. Vandfaldet er ikke øens højeste, men vandet falder lodret ned og danner en heksekedel. Vi oplever også den gamle jernbanedæmning fra 1916 – det sidste tog kørte over den i 1952. En pragtfuld vandretur i smuk natur.

Mødested: P-pladsen ved landevejen syd for Sannes Camping, Melstedsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.195234, 14.988392)

Onsdag den 8. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL VANDFALDET I DØNDALEN

Døndalen er en naturfredet sprækkedal med stejle klippeformationer og Danmarks højeste vandfald. Naturskovens høje træer har en frodig underskov, der sammen med klipperne skaber smukke naturscenerier – især ved det 20 meter høje vandfald. Skovbunden er leret hvilket forklarer det rige planteliv med over 350 forskellige arter – heriblandt særligt mange ramsløg. Efter vandfaldet besøges et privat område, hvor ejeren i 1920'erne plantede 150 forskellige eksotiske træer fra hele verden. Blandt andet vangraner fra Kina, ægte kastanjer og flotte Redwood – såkaldte mammuttræer fra Californien.

Mødested: P-pladsen ved Døndalen. Nedenfor bakken på kystvejen mellem Tejn og Gudhjem. Ved P-skiltet, Helligdomsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.226749, 14.884518)

Skærtorsdag den 9. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen. Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Langfredag den 10. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjelde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel, Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)

Påskedag, søndag den 12. april kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passerer stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i

kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen, Sænevej 15, 3770 Allinge.

Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø.

(55.279096, 14.756023)

Tirsdag den 14. april kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 15. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL DEN HEMMELIGE SPRÆKKEDAL

Fuglesang og gule anemoner. Den naturskønne sprækkedal med navnet Svartingedalen er blevet købt af Fugleværns Fonden og naturfredet. Svartingedalen har været ukendt i årevis – også af bornholmerne. Den naturskønne dal har et meget rigt fugleliv og spændende flora – særligt om foråret med millioner af anemoner, især gule anemoner. En god sti fører ned til åen, og gennem naturskoven hvor vi kan nyde de mange syngende fugle og se det smukke blomsterflor.

Mødested: P-pladsen ved vandværket på Simlegårdsvej 24, 3782 Klemensker.

(55.180551, 14.741454)

Torsdag den 16. april kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind

gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: Skråt overfor Oluf Høst Museet, P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem. (55.21416, 14.966301)

Fredag den 17. april kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 20. april kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 21. april kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 22. april kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EVENTYR DALEN KOBBEÅEN

Bornholms smukkeste sprækkedal med millioner af anemoner, dejlig fuglesang og smukt vandfald. Vi følger stien gennem dalen og skal krydse mange broer for at kunne passere åens forhindringer og klippefremspring. Vandreturen har mange højdepunkter – især den jungleagtige natur og de dramatiske klipper. Vandfaldet er ikke øens højeste, men vandet falder lodret ned og danner en heksekedel. Vi oplever også den gamle jernbanedæmning fra 1916 – det sidste tog kørte over den i 1952. En pragtfuld vandretur i smuk natur.

Mødested: P-pladsen ved landevejen syd for Sannes Camping, Melstedsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.195234, 14.988392)

Torsdag den 23. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL VANDFALDET I DØNDALEN

Døndalen er en naturfredet sprækkedal med stejle klippeformationer og Danmarks højeste vandfald. Naturskovens høje træer har en frodig underskov, der sammen med klipperne skaber smukke naturscenerier – især ved det 20 meter høje vandfald. Skovbunden er leret hvilket forklarer det rige planteliv med over 350 forskellige arter – heriblandt særligt mange ramsløg. Efter vandfaldet besøges et privat område, hvor ejeren i 1920'erne plantede 150 forskellige eksotiske træer fra hele verden. Blandt andet vangraner fra Kina, ægte kastanjer og flotte Redwood – såkaldte mammuttræer fra Californien.

Mødested: P-pladsen ved Døndalen. Nedenfor bakken på kystvejen mellem Tejn og Gudhjem. Ved P-skiltet, Helligdomsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.226749, 14.884518)

Fredag den 24. april kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 27. april kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 28. april kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 29. april kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjelde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel, Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)

Torsdag den 30. april kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EVENTYR DALEN KOBBEÅEN

Bornholms smukkeste sprækkedal med millioner af anemoner, dejlig fuglesang og smukt vandfald. Vi følger stien gennem dalen og skal krydse mange broer for at kunne passere åens forhindringer og klippefremspring. Vandreturen har mange højdepunkter – især den jungleagtige natur og de dramatiske klipper. Vandfaldet er ikke øens højeste, men vandet falder lodret ned og danner en heksekedel. Vi oplever også den gamle jernbanedæmning fra 1916 – det sidste tog kørte over den i 1952. En pragtfuld vandretur i smuk natur.

Mødested: P-pladsen ved landevejen syd for Sannes Camping. Melstedsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.195234, 14.988392)

PROGRAM

Maj

Fredag den 1. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 4. maj kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE.

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den

modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 5. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 6. maj kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL VANDFALDET I DØNDALEN

Døndalen er en naturfredet sprækkedal med stejle klippeformationer og Danmarks højeste vandfald. Naturskovens høje træer har en frodig underskov, der sammen med klipperne skaber smukke naturscenerier – især ved det 20 meter høje vandfald. Skovbunden er leret hvilket forklarer det rige planteliv med over 350 forskellige arter – heriblandt særligt mange ramsløg. Efter vandfaldet besøges et privat område, hvor ejeren i 1920'erne plantede 150 forskellige eksotiske træer fra hele verden. Blandt andet vangraner fra Kina, ægte kastanjer og flotte Redwood – såkaldte mammuttræer fra Californien.

Mødested: P-pladsen ved Døndalen. Nedenfor bakken på kystvejen mellem Tejn og Gudhjem. Ved P-skiltet. Helligdomsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.226749, 14.884518)

Torsdag den 7. maj kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder

og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 8. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 11. maj kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 12. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 13. maj kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL DEN HEMMELIGE SPRÆKKEDAL

Fuglesang og gule anemoner. Den naturskønne sprækkedal med navnet Svartingedalen er blevet købt af Fugleværns Fonden og naturfredet. Svartingedalen har været ukendt i årevis – også af bornholmerne. Den naturskønne dal har et meget rigt fugleliv og spændende flora – særligt om foråret med millioner af anemoner, især gule anemoner. En god sti fører ned til åen, og gennem naturskoven hvor vi kan nyde de mange syngende fugle og se det smukke blomsterflor.

Mødested: P-pladsen ved vandværket på Simlegårdsvej 3782 Klemensker.

(55.180551, 14.741454)

Torsdag den 14. maj kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL VANDFALDET I DØNDALEN

Døndalen er en naturfredet sprækkedal med stejle klippeformationer og Danmarks højeste vandfald. Naturskovens høje træer har en frodig underskov, der sammen med klipperne skaber smukke naturscenerier – især ved det 20 meter høje vandfald. Skovbunden er leret hvilket forklarer det rige planteliv med over 350 forskellige arter – heriblandt særligt mange ramsløg. Efter vandfaldet besøges et privat område, hvor ejeren i 1920'erne plantede 150 forskellige eksotiske træer fra hele verden. Blandt andet vangraner fra Kina, ægte kastanjer og flotte Redwood – såkaldte mammuttræer fra Californien.

Mødested: P-pladsen ved Døndalen. Nedenfor bakken på kystvejen mellem Tejn og Gudhjem. Ved P-skiltet. Helligdomsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.226749, 14.884518)

Fredag den 15. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 18. maj kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 19. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 20. maj kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjælde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper

med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel. Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)

Kristi Himmelfartsdag. Torsdag den 21. maj kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 22. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 25. maj kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11

måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 26. maj kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 27. maj kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjelde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel, Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)

Torsdag den 28. maj kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EVENTYR DALEN KOBBEÅEN

Bornholms smukkeste sprækkedal med millioner af anemoner, dejlig fuglesang og smukt vandfald. Vi følger stien gennem dalen og skal krydse mange broer for at kunne passere åens forhindringer og klippefremspring. Vandreturen har mange højdepunkter – især den jungleagtige natur og de dramatiske klipper. Vandfaldet er ikke øens højeste, men vandet falder lodret ned og danner en heksekedel. Vi oplever også den gamle jernbanedæmning fra 1916 – det sidste tog kørte over den i 1952. En pragtfuld vandretur i smuk natur.

Mødested: P-pladsen ved landevejen syd for Sannes Camping. Melstedsvej, 3760 Gudhjem.

Husk fornuftigt fodtøj. (55.195234, 14.988392)

Fredag den 29. maj kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Lørdag den 30. maj kl. 10.00 – 12.00**MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS**

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

PROGRAM

Juni

Tirsdag den 2. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Torsdag den 4. juni kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL DEN HEMMELIGE SPRÆKKEDAL

Fuglesang og gule anemoner. Den naturskønne sprækkedal med navnet Svartingedalen er blevet købt af Fugleværns Fonden og naturfredet. Svartingedalen har været ukendt i årevis – også af bornholmerne. Den naturskønne dal har et meget rigt fugleliv og spændende flora – særligt om foråret med millioner af anemoner, især gule anemoner. En god sti fører ned til åen, og gennem naturskoven hvor vi kan nyde de mange syngende fugle og se det smukke blomsterflor.

Mødested: P-pladsen ved vandværket på Simlegårdsvej 3782 Klemensker.

(55.180582, 14.741428)

Fredag den 5. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Lørdag den 6. juni kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

Mandag den 8. juni kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE.

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 9. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og

fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Folkemøde – ingen guidede ture

Mandag den 15. juni kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 16. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 17. juni kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EVENTYR DALEN KOBBEÅEN

Bornholms smukkeste sprækkedal med millioner af anemoner, dejlig fuglesang og smukt vandfald. Vi følger stien gennem dalen og skal krydse mange broer for at kunne passere åens forhindringer og klippefremspring. Vandreturen har mange højdepunkter – især den jungleagtige natur og de dramatiske klipper. Vandfaldet er ikke øens højeste, men vandet falder lodret ned og danner en heksekedel. Vi oplever også den gamle jernbanedæmning fra 1916 – det sidste tog kørte over den i 1952. En pragtfuld vandretur i smuk natur.

Mødested: P-pladsen ved landevejen syd for Sannes Camping, Melstedsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.195234, 14.988392)

Torsdag den 18. juni kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL DEN HEMMELIGE SPRÆKKEDAL

Fuglesang og gule anemoner. Den naturskønne sprækkedal med navnet Svartingedalen er blevet købt af Fugleværns Fonden og naturfredet. Svartingedalen har været ukendt i årevis – også af bornholmerne. Den naturskønne dal har et meget rigt fugleliv og spændende flora – særligt om foråret med millioner af anemoner, især gule anemoner. En god sti fører ned til åen, og gennem naturskoven hvor vi kan nyde de mange syngende fugle og se det smukke blomsterflor.

Mødested: P-pladsen ved vandværket på Simlegårdsvej 3782 Klemensker. (55.180582, 14.741428)

Fredag den 19. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 22. juni kl. 16.00 – 18.00**MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE**

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 23. juni kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 24. juni kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL**

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjelde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel. Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)

Torsdag den 25. juni kl. 10.00 – 12.00**MED SILLEHOVED TIL VANDFALDET I DØNDALEN**

Døndalen er en naturfredet sprækkedal med stejle klippeformationer og Danmarks højeste vandfald. Naturskovens høje træer har en frodig underskov, der sammen med klipperne skaber smukke naturscenerier – især ved det 20 meter høje vandfald. Skovbunden er leret hvilket forklarer det rige planteliv med over 350 forskellige arter – heriblandt særligt mange ramsløg. Efter vandfaldet besøges et privat område, hvor ejeren i 1920'erne plantede 150 forskellige eksotiske træer fra hele verden. Blandt andet vangraner fra Kina, ægte kastanjer og flotte Redwood – såkaldte mammuttræer fra Californien.

Mødested: P-pladsen ved Døndalen. Nedenfor bakken på kystvejen mellem Tejn og Gudhjem. Ved P-skiltet. Helligdomsvej, 3760 Gudhjem. Husk fornuftigt fodtøj. (55.226749, 14.884518)

Fredag den 26. juni kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 29. juni kl. 16.00 – 18.00**MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE**

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 30. juni kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

PROGRAM

Juli

Onsdag den 1. juli kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passerer stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen. Sænevej 15, 3770 Allinge. Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø.

(55.279096, 14.756023)

Torsdag den 2. juli kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder

og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 3. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 6. juli kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 7. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Torsdag den 9. juli kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 10. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Lørdag den 11. juli kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for

landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

Mandag den 13. juli kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 14. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 15. juli kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passeres stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud

med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen, Sænevej 15, 3770 Allinge. Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø.

(55.279096, 14.756023)

Torsdag den 16. juli kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTOR

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 17. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 20. juli kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11

måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 21. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Torsdag den 23. juli kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTES

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 24. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Lørdag den 25. juli kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

Mandag den 27. juli kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 28. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den

gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 29. juli kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passerer stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen. Sænevej 15, 3770 Allinge. Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø. (55.279096, 14.756023)

Torsdag den 30. juli kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø. (55.0801, 15.1016)

Fredag den 31. juli kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med

store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

PROGRAM

August

Lørdag den 1. august kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

Mandag den 3. august kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 4. august kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 5. august kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE**

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø. (55.0801, 15.1016)

Torsdag den 6. august kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER**

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet. (55.21416, 14.966301)

Fredag den 7. august kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 10. august kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 11. august kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 12. august kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passerer stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen. Sænevej 15, 3770 Allinge. Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø.

(55.279096, 14.756023)

Torsdag den 13. august kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.

(55.0801, 15.1016)

Mandag den 17. august kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 18. august kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 19. august kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER**

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet.

(55.21416, 14.966301)

Torsdag den 20. august kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE**

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.

(55.0801, 15.1016)

Fredag den 21. august kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 24. august kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 25. august kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Torsdag den 27. august kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER**

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet.
(55.21416, 14.966301)

Fredag den 28. august kl. 10.00 – 15.00**OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED**

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 31. august kl. 16.00 – 18.00**MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE**

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne.
(55.099119, 14.697216)

PROGRAM

September

Tirsdag den 1. september kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 2. september kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.

(55.0801, 15.1016)

Torsdag den 3. september kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet.

(55.21416, 14.966301)

Fredag den 4. september kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Mandag den 7. september kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 8. september kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 9. september kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet.
(55.21416, 14.966301)

Torsdag den 10. september kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.
(55.0801, 15.1016)

Fredag den 11. september kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.
Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Lørdag den 12. september kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL HAMMERHUS

Fra et smukt udsigtspunkt fortælles om Hammershus' og Bornholms historie gennem middelalderen. Via det nye besøgscenter går turen op til borgruinen, hvor der fortælles om hvordan livet var engang – om krig og angreb samt våben og forsvar. Hvor sov soldaterne, hvad spiste de, og hvorfor drak de så meget øl? Der fortælles om gamle lægeplanter – de levende fortidsminder. Ved de gamle mure kigger vi på de skjulte symboler og nogle små troldehoveder. Der var rum med fjernvarme og historiens første biologiske renseanlæg. På Hammershus sad Corfitz Ulfeldt og kongedatteren Leonora Christine fængslet for landsforræderi. Hør om deres berømte flugtforsøg. Hjemturen foregår via en lang trappe til de kendte Løve – og Kamelhoveder, der er omgivet af den smukke vestbornholmske klippekyst. En sjov og underholdende tur for hele familien.

Mødested: Den nye parkeringsplads ved nedgangen til besøgscentret ved Hammershus. Slotslyngsvej 9, 3770 Allinge. Turen er ikke egnet for barnevogne, da der skal passeres en lang trappe. (55.271341, 14.762031)

Mandag den 14. september kl. 16.00 – 18.00

MED SILLEHOVED GENNEM DET GAMLE RØNNE

Efter fremvisning af kirken går turen gennem byens gamle bydele med sine små gader og gamle huse med hyggelige gadelamper. Vi hører om byens historie og ser stedet hvor den svenske kommandant blev skudt i 1658. Undervejs fortælles om den tyske besættelse under krigen, de farlige jødetransporter til Sverige og de mange svenske skydevåben der kom den modsatte vej. Hør historien om tyskertøserne, Flammen og Citronen og våbenlageret i Odd Fellow Palæet. Bagefter bombede Sovjet Rusland Rønne og Nexø og besatte Bornholm i 11 måneder. Der var voldtægter og druk og kravet for at opgive Bornholm var stort. Den barske historie fortælles på byvandringen.

Mødested: Ved Sankt Nikolaj Kirke, Kirkepladsen 20, 3700 Rønne. (55.099119, 14.697216)

Tirsdag den 15. september kl. 10.00 – 15.00

OPLEV CHRISTIANSØ MED SILLEHOVED

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 16. september klokken 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.

(55.0801, 15.1016)

Torsdag den 17. september kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL DET UKENDTE GUDHJEM OG SMUKKE NATUROMRÅDER

Vandreturen er en kombination af naturvandring og fremvisning af Gudhjems mere ukendte steder. Vi oplever den flotte klippekyst med sine dramatiske bautasten og hører om stedets 2000 år gamle historie. Fra jernalderens kongebolig, gudernes havn i vikingetiden, middelalderens tyske sildemarked og historien om Østerlars rundkirke, der spinder et net af myter over hele egnen. Fra naturskoven med den lille mose kaldt Gråmyr, fortsætter turen ind gennem byens ukendte gader og der fortælles om pesten i 1600, stormfloden og silderøgeriernes historie.

Mødested: P-pladsen ved Nørre Sand, 3760 Gudhjem, skråt overfor Oluf Høst Museet.

(55.21416, 14.966301)

Fredag den 18. september kl. 10.00 – 15.00

MED SILLEHOVED TIL CHRISTIANSØ

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil

således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00. Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Skolernes efterårsferie – ingen guidede ture

PROGRAM

Oktober

Lørdag den 10. oktober kl. 10.00 – 12.00

MED SILLEHOVED TIL ALMINDINGENS UKENDTE NATURPERLER

Rokkesten, smukke efterårsfarver, flotte udsigter og hemmelige sprækkedale. På den dejlige vandretur følger vi en ældre skovriders rute gennem en ukendt del af skoven. Den fører gennem den mytiske Flagermusdal til en sumpet, og lidt uhyggelig, sprækkedal. Der er anlagt gangbroer de mest fugtige steder. Der er mange svampe i området, både giftige og spisesvampe, så medbring en pose. Undervejs skal vi rokke med rokkestenen, og se resterne af en borg fra middelalderen. Der er garanti for flotte efterårsfarver på vandreturen.

Mødested: Den store p-plads ved Christianshøjkroen, Segenvej 48, 3720 Aakirkeby. (55.121920, 14.906503)

Søndag den 11. oktober kl. 10.00 – 12.00

BISON SAFARI MED SILLEHOVED

I den østlige del af Almindingen blev der for nogle år siden udsat nogle vilde bisonokser fra Polen. De har formeret sig og trives fint. På vandreturen rundt om mosen skal vi lede efter de store dyr og måske er vi heldige. Samtidig oplever vi den smukke natur med flokke af trækkende gæs og store rovfugle. Efterår er svampesæson. Der plejer at være mange rørhatte og andre spisesvampe i skoven, så medbring eventuelt en kurv eller pose. Turen foregår ad gode skovstier.

Mødested: Den store p-plads Midt i det indhegnede område ved Svinemose. Christians X vej 1, 3720 Aakirkeby. (55.113468, 14.939724)

Mandag den 12. oktober kl. 10.00 – 12.30

OPLEV HAMMERKNUDEN MED SILLEHOVED

Vandreturen på Hammerknuden er Danmarks smukkeste. Vi følger kyststien højt oppe over klippekysten med flotte udsigter til Hammershus. Der passerer stejle fuglefjelde med skrigende måger og sjældne alkefugle. Undervejs ses "Kælderhalsen" – en naturlig granit bro i kystklipperne. På turen kommer vi op til Hammeren Fyr og et over 100 år gammelt stenbrud med en sø hvor der er fisk i. Overalt er der spor af ældre tiders granitbrydning og der bliver fortalt om stenhuggernes hårde arbejdsliv. Turens højdepunkt er udsigten over Opal Søen.

Mødested: P-pladsen ved kiosken på Hammerhavnen, Sænevej 15, 3770 Allinge. Kuperet terræn. Tag brød med i lommen, vi skal fodre fisk i en gammel stenbruds sø.

(55.279096, 14.756023)

Tirsdag den 13. oktober kl. 10.00 – 15.00

MED SILLEHOVED TIL CHRISTIANSØ

Hvis vejret er godt, laver skibet "Sæl Safari" og sejler ud til nogle skær med store gråsæler – nogle gange flere hundrede. Med forfatteren til bogen om Christiansø vil besøget på den gamle fæstning være en stor oplevelse. Som ingen andre kender han de smukkeste steder og fortæller historien om slaverne, den engelske krig og kaperne. Øerne er kendt for sine mange fugle og enestående flora. Om foråret er der mange rugende edderfugle og små damme med store grønne frøer. Den guidede tur varer 1 ½ time med besøg på begge beboede øer. Der vil således være tid til at se udstillingen i Store Tårn eller spise en frokost på kroen. Billet til båden er ikke inkluderet i den gratis guidning. Pladsbestilling: Christiansøfarten 56 48 51 76.

Mødested: Gudhjem havn ved billetkontoret. Afgang med skibet "Ertholm" kl. 10.00.

Retur kl. 15.00. (55.21233, 14.971393)

Onsdag den 14. oktober kl. 10.00 – 12.30

MED SILLEHOVED TIL PARADISBAKKERNE

En af øens smukkeste naturområder er Paradisbakkerne. Her er øde skove og store åbne områder med hedelyng, der gennemskæres af smukke sprækkedale og små skovmoser. På vandreturen opleves naturen ligesom i gamle dage. Her findes øens største rokkesten, gamle vejviservarder, smukke sorte skovmoser og stejle sprækkedale. Turens højdepunkt er øens største hede med blomstrende lyng og smukke sommerfugle.

Mødested: P-pladsen i den sydlige del af naturområdet. Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø.

(55.0801, 15.1016)

Torsdag den 15. oktober kl. 10.00 – 12.30**MED SILLEHOVED TIL EKKODALENS SKJULTE GROTTOR**

Bornholms største sprækkedal i Almindingen er berømt for sit ekko, men der er også en mere ukendt verden med store klippeformationer og nedfaldne sten, der ligner grotter. På vandreturen hører vi ekkoet, ser en gammel hellig kilde og vikingeborgen Gamleborg. Hør om Almindings historie og de nye planer for skoven. Der fortælles om træernes hemmeligheder og hvordan de kan tale med hinanden. Der er vilde bisonokser i Almindingen – hør historien og få et kort over stedet.

Mødested: P-pladsen ved Cafe Genlyd i Ekkodalen, Ekkodalsvejen 5, 3720 Aakirkeby. Der skal regnes med et kuperet terræn. (55.109941, 14.905253)

Fredag den 16. oktober kl. 10.00 – 12.00**MED SILLEHOVED TIL JONS KAPEL OG DEN SKJULTE SPRÆKKEDAL.**

På denne smukke vandretur oplever vi den dramatiske klippekyst ved Jons kapel og de stejle fuglefjelde med sjældne alkefugle, der ligner pingviner. Der er smukke udsigter mod Hammershus og kort efter kommer den skjulte indgang til Blåskindsdalen – en af øens mere ukendte sprækkedale. En mindre å løber klukkende gennem bunden af dalen mellem klipper med mos, og forstærker stemningen. Mange væltede træer er klædt med stedsegrønne vedbend, og dalen ligner en urskov med syngende fugle og en rig flora.

Mødested: P-pladsen ved Jons kapel. Jons Kapel vej 4, 3790 Hasle. (55.231528, 14.725023)